

Микајыл РЗАГУЛУЗАДЭ

Һәмишә чаван шаир

ШАИР гочалмаз, — дејирләр. Амма шаир гочалса да, ше'р гочалмаз!..

Бу күнләрде алтмыш иллијини гејд етдијимиз гочаман шаир Мирмеһди Сејидзадәнин һәмишә чаван ше'ри бу һәгигәти бир даһа тәсдиғ едир.

Шаирин өзүнүн руһән, ше'рләринин дә мәзмун вә мә'нача һәмишә чаван олмасынын сәбәбләриндән бири дә јәгин будур ки, о, әсасән ушағ вә кәнчләримиз үчүн јазыр, охучуларынын кәнч гәлбләринин сафлығы, сәмијјәт вә тәрәвәти она да тә'сир едир.

Мирмеһди Сејидзадә азәри совет ше'ринин, хүсусән совет ушағ әдәбијатынын пионерләриндән биридир. О, һәлә ијирминчи илләрде, пролетар совет әдәбијатынын јаранма дөврүндә, һәлә чох-чох чәтинликләрлә мүбаризә шәраитиндә варлығыны сүбүт етмәјә, сағлы-соллу чүрбәчүр чәрәјанларла, идеоложи вә зөвг, мәзмун вә шәкил тә'сирләри илә әлбәјаха вурушмаға мәчбур олдуғу бир дөврдә јарадычылыға башламышдыр. Бу дөврдә һәлә күчлү олан бир сыра јад тә'сирләрә гапылмамағ үчүн јени башлајан кәнчләрдән чох бөјүк ирадә, јарадычылығ чүрәти тәләб олуурду.

Хүсусән М. Сејидзадәнин һәлә башлангычдан мејл етдији ушағ әдәбијаты саһәсиндә чох кәркин мүбаһисә, мүбаризә кедирди. Мәсәлән, ушағ әдәбијатында хәјалын — фантазијанын ролуну инкар едәнләр, хүсусән фолклордан истифадәни, фолклорвари хәјали образлары «кечмишин зәрәрли галығлары» һесаб едәнләр, һәтта үмумијјәтлә ушағ әдәбијатыны јерлидбили дананлар да варды. Јадымдадыр ки, һәлә институт тәләбәси икән, мән өзүм дә мәтбуатда илк чыхышымда («Маариф вә мәдәнијјәт» — 1926-чы ил) мәһз ушағ әдәбијатында фолклордан истифадәнин зәрурилијини ис-

бат вә мүдафиә етмәјә чалышмышдым.

Белә, чох мүрәккәб вә чәтин мүбаризә шәраитиндә Мирмеһди дүз јол тапмаға мүвәффәғ олмуш, адлы-санлы сәләфләри кими ушағ әдәбијаты үчүн илк мүһүм мәнбәләрдән бири оларағ, фолклордан јарадычылығла фајдаланмышдыр. О, јарадычылыға халғ әдәбијаты мотивләри үзрә нағыл вә поемалар јазмағла башлајыб, фолклорун даими мөвзусу олан хејир илә шәрин мүбаризәси мөвзусуну јени мәзмунла — әмәкчиләрин залымлара, истисмарчылара гаршы мүбаризәси илә әләгәләнديرмиш, азадлығ вә ингилаб идејаларыны тәрәннүм етмишдир. Онун илк әсәри «Гочағ Сәмәд» (1929-чу ил) халғын падшаһа гаршы үсјаны вә гәләбәси мөвзусуна һәср олунамудур. Сонрақы јарадычылығында да фолклор мотивләриндән мәһарәтлә истифадә едән М. Сејидзадә «Нәркиз», «Ајаз», «Гызыл гуш» вә саир оријинал ушағ нағыллары вә нағыл-пјесләрини јаратмышдыр.

М. Сејидзадәнин фолклор мотивләри үзрә јаздығы бу әсәрләрдә һағсызлыға гаршы мүбаризә, јохсул вә мәзлумларын гәләбәси идејасы кими мүасир сәсләнән мәсәләләр гојулмушдур.

Буларла јанашы, М. Сејидзадә билаваситә мүасир мөвзуларда да бир чох әсәр јазмышдыр. Онун «Шанлы күн» поемасы Азәрбајчан совет ушағ әдәбијатында мүасир мөвзуда — Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулмагы уғрунда фәһлә вә кәндлиләрин мүбаризә вә гәләбәси мөвзусунда јазылмыш илк әсәрләрдәндир. «Балача тәјјарәчи», «Нефт», «Интизар», «Нејлуфәр», «Балыгчылар» вә саир поема вә пјесләри совет адамларынын шәрәфли јарадычы зәһмәт вә мүбаризәсинә һәср едилмиш дәрин мәзмунлу, јүксәк идеја-бәдди кејфијјәтли әсәрләрдир.

Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләриндә Мирмеһди Сејидзадәнин «Анд», «Би-

зим елләр» адлы китабчалары нәшр олунамудур, дөври мәтбуатда бир чох ше'р вә поемалары чыхмышдыр. Булар совет вәтәнпәрвәрлији руһунда јазылмыш гијмәтли әсәрләрдәндир.

Мүһарибәдән сонра динч гуручулуғ илләриндә М. Сејидзадә совет мәктәб-лиләринин вә кәнчләримизин һәјатындан, совет адамларынын јарадычы зәһмәтиндән бәһс едән «Јахшы јолдаш», «Чичәкләнән дүзләр», «Баһар кәлир», «Үрәк сөзләри» вә бир чох башға әсәрләр јаратмышдыр.

Чохчәһәтли јарадычылығ диапозонуна малик олан М. Сејидзадә оријинал јарадычылығла јанашы, классик вә мүасир рус, һабелә дүнја поезијасынын ән јахшы нүмунәләрини азәри дилинә тәрчүмә етмәк саһәсиндә дә хејли фәалијјәт кәстәрмишдир: Фирдәвси, Фүзули, Хәјјам, Сәди, Пуш-

М. СЕЈИДЗАДӘНИН АНАДАН ОЛМАСЫНЫН 60 ИЛЛИЈИ

кин, Крылов, һәмчинин совет халғларынын мүасир поезијасындан тәрчүмәләр етмишдир.

Сөн илләрдә, хүсусән шаирин алтмыш иллији әрәфәсиндә чап едилмиш инкичилдик сечилмиш әсәрләри көз габағында вә һамыја јахшы мәлум олдуғундан, бу барәдә әтрафлы изаһата еһтијач јохдур.

Мән бу гејдләримдә М. Сејидзадәнин әсасән ушағ әдәбијаты саһәсиндәки фәалијјәтиндән мүхтәсәр данышмағла кифәјәтләнмәли олдум. Чүнки бу саһәни онун әсас вә башлыча фәалијјәт саһәси һесаб едирәм. Мирмеһдинин лирик ше'рләри, о чүмләдән гәзәлләри дә мәшһурдур.

Мирмеһдинин өз дәсти-хәтти илә «сөвимли достум Микајыла» јазыб вердији бир гәзәлиндән онун һәмишә чаван гәлбинин ифадәси олан бир нечә мисраны әзиз охучулара да тәғдим етмәји лазым билирәм:

Мәнә чаванлығы хатырладыр чәмәндә баһар,

Тәбнәтим беләдир ки, баһары севди көнүл.

Салыр хәјалыма фәчрин гызыл шәфәгләрини,

Одур ки, вәчдә кәлиб лаләзары севди көнүл.

Бу гардаш елләри, Мирмеһди, мән кәзиб дејирәм:

Сәадәт ешгинә хош рузикары севди көнүл!..

М. Сејидзадәнин әсәрләри узун илләрдән бәри дәрс китабларына, еләчә дә М. Горки адына Кәнч Тамашачылар Театрынын репертуарына дахил олуб, јени нәслин тәрбијәси ишиндә бөјүк рол ојнамыш вә ојнамағдадыр.

Азәри совет әдәбијатынын, хүсусән ушағ әдәбијатынын инкишафындакы хидмәтләринә вә кәнч нәслин тәрбијәси ишиндә әсәрләринин еһәмијјәтинә көрә М. Сејидзадә орденләр, медаллар, фәхри фәрманларла тәлтиф едилмиш, она әмәкдар инчәсәнәт хадими ады верилмишдир. Лакин өз әсәрләрини әзиз охучуларын, хүсусән саф гәлбли ушағ вә кәнчләримизин әлләриндә көрмәк, ше'р вә нәғмәләринин онларын дилләриндән ешитмәк һәр сәнәткар кими, Мирмеһди Сејидзадә үчүн дә ән јүксәк мүкафатдыр.